

Hoofdstuk 11 Intertemporele ruil overheid

11.1 Collectieve en particuliere sector

In welke opzichten verschilt de collectieve sector van de particuliere sector?

De *collectieve of publieke sector* bestaat uit de overheid (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) en zelfstandige bestuursorganisaties (zbo's). De *particuliere of private sector* bestaat uit (particuliere) bedrijven en gezinnen.

De kenmerkende verschillen tussen de collectieve en particuliere sector zijn dat de collectieve sector het algemeen belang dient in plaats van het eigenbelang in de particuliere sector en dat uitgaven van de collectieve sector grotendeels gefinancierd worden uit belastingmiddelen en sociale premies (collectieve dwang), wat in de particuliere sector niet gebruikelijk is.

11.2 Begroting en schuld collectieve sector

Hoe ontstaan tekorten en welke invloed heeft dat op de schulden van de collectieve sector?

Op *Prinsjesdag* maakt de minister van Financiën in de miljoenennota de *Rijksbegroting* bekend: de verwachte inkomsten en uitgaven voor het komende kalenderjaar. De begrote inkomsten bestaan uit belastingen, sociale premies en niet-belastingmiddelen.

De belastingen zijn onderverdeeld in directe en indirecte belastingen. *Directe belastingen* zijn belastingen die de belastingplichtige direct over zijn inkomen en vermogen afdraagt aan de Belastingdienst, zoals inkomstenbelasting. *Indirecte belastingen* of prijsverhogende belastingen zijn belastingen die moeten worden betaald bij de aanschaf, het bezit of het gebruik van bepaalde goederen, zoals btw en accijns.

De loon- en inkomstenbelasting in Nederland is progressief en gaat uit van het *draagkrachtbeginsel*: de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten dragen. Het *profijtbeginsel* houdt in dat je meer belasting betaalt naarmate je meer gebruikmaakt van overheidsvoorzieningen. Volgens het *solidariteitsbeginsel* ondersteunt de belastingbetaler de zwakkeren in de samenleving zoals bijvoorbeeld via bijstandsuitkeringen en huurtoeslagen.

Inkomsten en uitgaven (in een bepaalde periode) van de collectieve sector hebben invloed op de schuld van de collectieve sector (op een bepaald tijdstip). De collectieve sector geeft bij een *tekort* meer geld uit dan dat zij binnenkrijgt. De overheid moet dan geld lenen. Daardoor neemt de *schuld* van de collectieve sector toe. De leningen worden in de toekomst afgelost. Er is sprake van *intertemporele ruil* bij de collectieve sector.

11.3 Loon- en inkomstenbelasting

Hoe bereken je de te betalen loon- en inkomstenbelasting en de sociale premies volksverzekeringen?

In *box 1* wordt het *inkomen uit werk en woning* belast. Het belastbare arbeidsinkomen is het bruto-inkomen verminderd met de aftrekposten. De aftrekpost eigen woning is de hypotheekrente verminderd met het eigenwoningforfait. Het belastingtarief is progressief in box 1. Dit volgt het draagkrachtbeginsel. De premieheffing bij hogere inkomens is degressief.

In *box 2* wordt een *aanmerkelijk belang* in een vennootschap (bijvoorbeeld een besloten vennootschap) of coöperatie belast.

Economie Integraal havo

Samenvatting

Voor het belastbaar inkomen in *box 3* telt het vermogensbezit op 1 januari zoals spaargeld, aandelen en een tweede woning. Na aftrek van het heffingsvrije vermogen ontstaan de grondslagen sparen en beleggen. De overheid gaat er daarbij van uit dat je meer voordeel hebt naarmate je vermogen hoger is. De belastingdienst verdeelt je vermogen daarom in drie vermogensschijven.

Elke vermogensschijf kent een (fictief) vermogensrendement. Dit is het voordeel van sparen en beleggen. Daarover is 30% *vermogensrendementsheffing* verschuldigd in *box 3*.

Om te berekenen hoeveel inkomstenbelasting en sociale premies volksverzekeringen iemand moet betalen, tel je eerst de berekende bedragen uit *box 1, 2* en *3* bij elkaar op. Dit bedrag wordt verminderd met de *heffingskortingen*.

11.4 Btw, accijnzen en autobelastingen

Waarom heft de overheid belastingen op de aanschaf, het bezit of het gebruik van producten en hoe worden deze heffingen berekend?

Consumenten betalen omzetbelasting of *belasting toegevoegde waarde*, afgekort btw, over hun aankopen. Ondernemers moeten de btw die ze van hun klanten ontvangen, afdragen aan de Belastingdienst. Dit kunnen ze verrekenen met de btw die ze aan hun leveranciers betalen. De consument betaalt uiteindelijk alle btw.

Accijns wordt geheven op de verkoop van bepaalde goederen zoals alcoholische dranken, frisdranken, tabak en brandstoffen. Accijns is net als btw een indirecte belasting. Het profijtbeginsel is bij beide belastingen van toepassing. Accijnzen hebben vaak tot doel negatieve externe effecten tegen te gaan. De *Belasting van Personenauto's en Motorrijwielen* (BPM) is de aanschafbelasting van personenauto's en motorrijwielen, en is net als de btw en de accijns een indirecte belasting, waarbij het profijtbeginsel geldt. De BPM voor personenauto's is afhankelijk van de CO₂-uitstoot. Hiermee wil de overheid consumenten stimuleren om auto's met een lage CO₂-uitstoot te kopen. Als je privé een auto of een motor koopt moet je naast BPM ook nog 21% btw betalen. Als je in een auto van de zaak rijdt, moet je jaarlijks een door de Belastingdienst bepaald percentage over de cataloguswaarde bij je inkomen optellen (*bijtelling*).

De *motorrijtuigenbelasting* of wegebilasting is ook een indirecte belasting. Eigenaren van een motorrijtuig zijn elke periode verplicht motorrijtuigenbelasting te betalen. De hoogte van het belastingbedrag hangt af o.a. van de CO₂-uitstoot en het gewicht van het voertuig. Daarmee is ook de motorrijtuigenbelasting een voorbeeld van toepassing van het profijtbeginsel. Diverse politici zijn voorstander van een vervanging van de motorrijtuigenbelasting door *rekeningrijden* met een *kilometerheffing*. Dit zou kunnen leiden tot een verdere verlaging van de CO₂-uitstoot en afname van de filedruk.